

Skjemainformasjon

Skjema	Norges dokumentarv - nominasjonsskjema
Referanse	1004081
Innsendt	16.06.2014 10:48:56

Sammendrag

Sammendrag

Tittel på dokument(er)/arkiv(er) som nomineres

En Ny Allmanach paa det Aar efter Jesu Christi Fødsel 1644. Christiania Aff Tyge Nielssøn [1643].

Sammendrag (maks 3000 tegn)

Dokumentet er den første bok som ble trykt i Norge. Det skjedde i Christiania i 1643, da den danske boktrykker Tyge Nielssøn satte opp sitt trykkeri i byen. Opprettelsen av et trykkeri i Norge var en nasjonal viktig hendelse som fikk samfunnsmessig betydning for landet, både innenfor forvaltning, nyhetsformidling og kulturliv. Dokumentet er både unikt og uerstattelig. Det finnes bare ett eksemplar av dokumentet i Norge, og det eies av Nasjonalbiblioteket.

Dokumentet er en almanakk på 48 sider og måler 10 x 7,5cm. Almanakken består av en oversikt over alle årets dager, planetenes og stjernenes bevegelser, markedsdager i Norge og Danmark, når det er gunstig å ta koppsetting og årelating, samt et værvarsel for hele det kommende år (kalt et Prognosticon). Dokumentet vitner om både tidens tro og erfaringsgrunnlag.

Opplysninger om søker

Opplysninger om søker

Navn på søker	Nasjonalbiblioteket
Søkers tilknytning til den nominerte dokumentarven	Eier

Kontaktperson(er)

Navn	Jon Arild Olsen
Stilling	Direktør for forskning og formidling
E-postadresse	jon.olsen@nb.no
Telefonnummer	23 27 62 24

Fullmaktserklæring

Jeg bekrefter at jeg har fullmakt til å nominere dokumentarven som beskrives i dette nominasjonsskjemaet til Norges dokumentarv

Navn	Jon Arild Olsen
Stilling	Direktør for forskning og formidling
Institusjon	Nasjonalbiblioteket

Identifikasjon og beskrivelse

Identifikasjon og beskrivelse av dokumentarven

Nøyaktig tittel på dokumentarven, omfang, datering (ytterår) og navn på institusjon/organisasjon som skal stå på et eventuelt diplom

Dokumentet er en almanakk for året 1644, trykt av Tyge Nielssøn i Christiania i 1643. Det har tittelen "En Ny Allmanach paa det Aar efter Jesu Christi Fødsel 1644. Christiania Aff Tyge Nielssøn". Dokumentet er på 48 sider og måler 10 x 7,5cm. Foruten oversikt over årets dager, består almanakken av en redegjørelse for solen og månens bevegelser, planeter og stjerner, og det gis henvisninger til skriftsteder i Bibelen. Man får også opplysninger om når det er gunstig å ta bad, koppsetting og årelating. Siste del av Almanakken består av en oversikt over viktige markedsdager i Danmark og Norge, samt et Prognosticon, et værvarsel for det kommende år. Årets værvarsel ble basert på månens stilling og gang, som man trodde påvirket værforholdene. Tittelsiden og alle sidene i almanakken er trykt i to farger: svart og rødt. Under tittelen står en vignett med det norske riksvåpen. Dette må være det første riksvåpen som er trykt i Norge.

Visuell dokumentasjon

- 2282_hqjpeg.zip

Kataloginformasjon/arkivbeskrivelse/arkivreferanse

Proveniens (opprinnelse)

Vi vet at dokumentet har vært eid av soknepresten i Hurum, Andreas Mørch. Han ga det i 1812 til Det Kongelige Selskab for Norges Vel, som senere overførte det til Universitetsbiblioteket i Christiania. Dokumentet gikk over til Nasjonalbiblioteket ved delingen av universitetsbibliotekets samlinger i 1998.

Bibliografi

Melhus, Alf C. (1943): Tyge Nielssøn. Norges første boktrykker. Til 300-års jubileet for de eldste norske boktrykk. (Oslo, Halvorsens bokhandel og antikvariat) (Særtrykk av: Norsk boktrykkalender, 1943.)

Munthe, Gerhard (1992): Almanakken, den første boken som ble trykt i Norge. Innledning til faksimileutgave av almanakken i 1992 (Oslo, Almanakkforlaget)

Myre, Olav (1943-1945): Presten og trykkeren (Oslo, Dybwad)

Hognestad, Karin-Helene R. (2000): Det trykte ord. Bokens historie i Norge. (Trondheim, Universitetsbiblioteket i Trondheim) (Til opplysning, En skriftserie fra Universitetsbiblioteket i Trondheim ; Nr 3(2000))

Jacobsen, Gunnar (1983): Norske boktrykkere og trykkerier gjennom fire århundrer 1640-1940. (Oslo, Den norske boktrykkerforening)

Store norske leksikon: Tyge Nielssøn. (2012, 18. mai). I Store norske leksikon. Hentet 12. mai 2014 fra http://snl.no/Tyge_Nielss%C3%B8n.

Wikipedia: Allmanach paa det aar efter Jesu Christi Fødsel 1644. Hentet 12. mai 2014.

http://no.wikipedia.org/wiki/Allmanach_paa_det_aar_efter_Jesu_Christi_F%C3%B8dsel_1644

Støtteerklæringer

Støtteerklæring

Ingen vedlegg lastet opp

Juridiske forhold

Juridiske forhold

Hvem eier dokumentarven? Oppgi navn og kontaktinformasjon.

Navn	Nasjonalbiblioteket
Adresse	Henrik Ibsensgate 110, 0255 Oslo
Telefon	810 013 00
E-post	nb@nb.no

Hvem forvalter dokumentarven? Oppgi navn og kontaktinformasjon.

Navn	Nasjonalbiblioteket
Adresse	Henrik Ibsensgate 110, 0255 Oslo
Telefon	810 013 00
E-post	nb@nb.no

Tilgang

Vil det være faktorer som begrenser offentlig tilgang til dokumentene? Beskriv dem i så fall nedenfor.

Nei, ingen begrensning.

Opphavsrett

Beskriv den opphavsrettslige statusen til dokumentarven.

Dokumentet ble trykt i 1643 og er falt i det fri.

Vurdering opp mot utvelgelseskriteriene

Vurdering opp mot utvelgelseskriteriene

Autentisitet

Dokumentet er ekte. Papir, innbinding, typer og sverte er fra perioden boken ble trykt, dvs. 1600-tallet.

Nasjonal betydning

Dokumentet er både unikt og uerstattelig. Opplaget i 1643 kan ikke ha vært stort, og de få eksemplarene som ble trykt mistet fort sin aktualitet etter 1644. Derfor er dette et veldig sjeldent trykk. I dag kjennes kun ett eksemplar av denne almanakken i Norge, og det eies av Nasjonalbiblioteket. Dokumentet er derfor også uerstattelig, da det er liten sjanse for at det vil dukke opp andre eksemplarer på markedet. Dokumentet reflekterer et fenomen (opprettelsen av et trykkeri i Norge) som fikk samfunnsmessig betydning for Norge, både innenfor forvaltning, nyhetsformidling og kulturliv. Opprettelsen av trykkeriet var en nasjonal viktig hendelse.

Tilleggs-kriterier

Dokumentenes nasjonale betydning må bli bekreftet gjennom ett eller flere av disse kriteriene

Tid

Almanakken for 1644 (trykt i 1643) er den aller første bok som ble trykt i Norge (Christiania). Norge var ett av de siste land i Europa som fikk trykkpresse. Trykkpresse med løse typer ble oppfunnet av Johan Gutenberg i Tyskland ca. 1455. Danmark og Sverige hadde hatt trykkerier siden 1482 og 1483.

Sted

Mennesker

Inntil 1643 fantes det ingen trykkerier i Norge. Den som ønsket å få utgitt noe i trykken, måtte benytte seg av presser i utlandet, særlig i København, som var Norges hovedstad i foreningstiden med Danmark. Den danske boktrykkeren Tyge Nielssøn dro fra København opp til Christiania i 1643 og etablerte sitt trykkeri der. Tyge Nielssøn trykte tre tekster i løpet av sitt første år i Christiania, der Almanakken for 1644 blir regnet for den første bok. (De to andre trykkene var enkeltviser.) Skulle Tyge Nielssøn overleve som boktrykker i en liten by på ca. 4000 innbyggere, der de færreste hadde hverken råd til eller hadde kunnskap om bøker utover salmeboken og bønneboken, måtte han trykke tekster som de fleste kunne være interessert i og ha råd til å kjøpe, nemlig en almanakk. Almanakken for 1644 kan stå som et symbol på trykkekulturen i Norge i 1643: boken er liten (forholdsvis rimelig å lage, rimelig å kjøpe) og den kom sent, men den var tross alt den første. At Norges første trykk ble en almanakk, avspeiler den sosiale og kulturelle konteksten dokumentet ble skapt i. Dette var også en handling som førte til etableringen av Norges første trykkerier.

Emne og tema

Form og stil

Sosial, åndelig eller kulturell verdi

Utfyllende opplysninger

Utfyllende opplysninger

Sjeldenhet

Opplaget av almanakken har trolig ikke vært stort, og de få eksemplarene som ble trykt mistet fort sin aktualitet etter 1644. Derfor er dette et veldig sjeldent trykk. I dag kjennes kun ett eksemplar av denne almanakken i Norge, og det eies av Nasjonalbiblioteket. For hele tidsrommet fram til 1814 var det bare én gang til, i 1678, at det ble utgitt en almanakk i Norge. Det kjennes ingen eksemplarer av denne i Norge i dag.

Integritet

Nasjonalbibliotekets eksemplar er fullstendig og intakt.

Representativitet

Konsultasjon og samtykke

Konsultasjon og samtykke

Har dokumentarvens eier(e) og forvalter(e) blitt orientert om og godkjent nominasjonen?

Ja

Vurdering av risiko

Vurdering av risiko

Gi en beskrivelse av i hvor stor grad den nominerte dokumentarven er truet.

I forhold til sin alder og beskaffenhet er dokumentet i god stand og oppbevares under gode, stabile forhold. Se også punkt 9.

Bevaringsplan

Bevaringsplan

Inngår dokumentarven i en bevaringsplan?

Ja

Hvis ja, last opp et sammendrag av bevaringsplanen. Hvis nei, last opp opplysninger om de nåværende bevaringsforholdene og forvaltningen av dokumentarven.

Vedlegg

- 2282_hqjpeg.zip
- Bevaringsplan_NB.pdf

Resultat og tilleggsinformasjon

Resultatet av nominasjonen og ev. tilleggsinformasjon

Hva ønsker din institusjon å oppnå ved å få dokumenter innskrevet i Norges dokumentarv? Kom med eventuell tilleggsinformasjon som støtter en innskriving i Norges dokumentarv.

Med nominasjonen til Norges dokumentarv ønsker Nasjonalbiblioteket å løfte fram dokument fra samlingen som har stor nasjonal betydning, og som styrker representativitet og mangfold i Norges dokumentarv med hensyn til kjønn, medietype og historisk periode.